

**Recenzja pracy Ewy Narkiewicz-Niedbalec:
Socjalizacja poznawcza uczącej się młodzieży**

Zielona Góra, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego 2006, s. 283.

Praca ma trzy części: teoretyczną, metodologiczną i empiryczną. W pierwszej Autorka przedstawia bogactwo poglądów socjologów, psychologów i pedagogów ukazujących wielość znaczeń pojęcia „wiedza” i „wiedza naukowa”. Przy zachowaniu jednego rodzaju kryteriów, mianowicie kryteriów epistemologicznych, nie merytorycznych, przedmiotowych. Innym podobnym przymiotem analizowanych poglądów jest akceptacja odrębności nauki (nauk empirycznych) jako dziedziny kultury w rozumieniu antropologii kulturowej, a wyróżnia się owa odrębność w realizacji funkcji społecznych. Nauka wyjaśnia to, opisuje (bada), przewiduje bieg zdarzeń przyszłych i tworzy przesłanki poznawcze przydatne do osiągnięcia, realizacji celów praktycznych. Z taką funkcją nauki skorelowana jest koncepcja osobników gatunku „człowiek” – aktywności adaptacyjnej, dostosowanej do zastanych warunków lub do tworzonych warunków w procesie historycznym.

Epistemologiczna koncepcja wiedzy i wiedzy naukowej docenia znaczenie funkcji języka w procesie poznawania i językowych wskaźników wiedzy sprawdzonej, wiarygodnej. Oba aspekty poznawczej aktywności człowieka są przedmiotem badań autorów prac socjologii wiedzy i socjologii edukacji. Autorka recenzowanej pracy analizuje propozycje, dość odmienne, wybitnych reprezentantów wymienionych subdyscyplin socjologii i niektórych psychologów.

W części metodologicznej są przedstawione problemy, czyli katalog pytań, na które odpowiedzi są zawarte w części empirycznej. Do problemów dostosowane zostały hipotezy, po uprzednim uporządkowaniu prawdopodobnych uwarunkowań rozpoznawanych efektów socjalizacji poznawczej respondentów. Dobór respondentów jest celowy, podporządkowany przypuszczeniom (hipotezom), których źródłem są naukowe rozprawy i dydaktyczne doświadczenia Autorki oraz poznawcze cele możliwe do osiągnięcia przez taki właśnie dobór respondentów. Respondentami są studenci uczelni pedagogicznej badani dwukrotnie, studenci filozofii UZ, studenci dwóch uczelni niemieckich i uczniowie dwóch klas maturalnych z elitarnego LO.

W części empirycznej Autorka analizuje rezultaty badań. Badani rozpoznawali językowe nośniki wiedzy, o zależnościach zjawisk usytuowane w zbiorze innych składników języka, wyprowadzali wnioski z gotowych przesłanek, tworzyli dyrektywy praktyczne wykorzystując przesłanki (wiedzę o zależnościach), tworzyli większą przesłankę w schematach wyjaśniania i definiowali pojęcie języka potocznego w znaczeniu pojęcia – niespecyficzne dla jednej

dyscypliny nauki, takie jak: uczenie się, nauczanie, dyskusja, postawa, pisanie, wychowanie. Dobór respondentów umożliwia sprawdzenie przypuszczenia odnośnie do znaczenia takich czynników różnicujących umiejętności rozpoznawania, jak możliwości intelektualne, rodzaj treningu dydaktycznego (nasylenie przekazu dydaktycznego wiedzą z logiki i matematyki) oraz specyficznych wyróżników kultury normatywnej grup etnicznych (studenci polscy i studenci niemieccy).

W części empirycznej łatwo dostrzec, jaką preferencję epistemologiczną w socjologii wiedzy Autorka realizuje. Innym wskaźnikiem tych preferencji jest ustalenie, jak respondenci opanowali wiedzę potrzebną do poprawnego wnioskowania, poprawnego wyjaśniania i tworzenia dyrektyw praktycznych. Innym wskaźnikiem jest utworzenie typów wiedzy stanowiących wyposażenie intelektualne respondentów i rozmieszczenie respondentów w wyodrębnionych typach wiedzy: a) efektywna, b) intuicyjna, c) scholastyczna, d) nieefektywna. Wyodrębnione typy wiedzy są waloryzowane przez Autorkę, a waloryzacja ułatwia ocenę instytucji edukacji. Przy zastosowaniu miary uproszczonej: wiedza efektywna i inne typy wiedzy stwierdzić można, że uczniowie elitarnego liceum wyprzedzają studentów filozofii UZ, ci natomiast wyprzedzają studentów uczelni niemieckich, zaś ostatnią pozycję zajmują studenci uczelni pedagogicznej. Dokonane ustalenia empiryczne mogą zachęcić socjologów edukacji do powiększenia ilości kryteriów oceny efektywności edukacji instytucjonalnej.

Czytelnikowi niezaprawionemu do lektury tekstu naukowego wolnego o językowych nośnikach emocji pożytek poznawczy przynieść może przeczytanie części empirycznej. I do tego zachęcam z przekonaniem. Język tej części, jak i pozostałych, nie tworzy zapory utrudniającej odczytanie sensu użytych przez Autorkę walorów poznawczych stworzonego przez nią tekstu naukowego.

Edward Hajduk